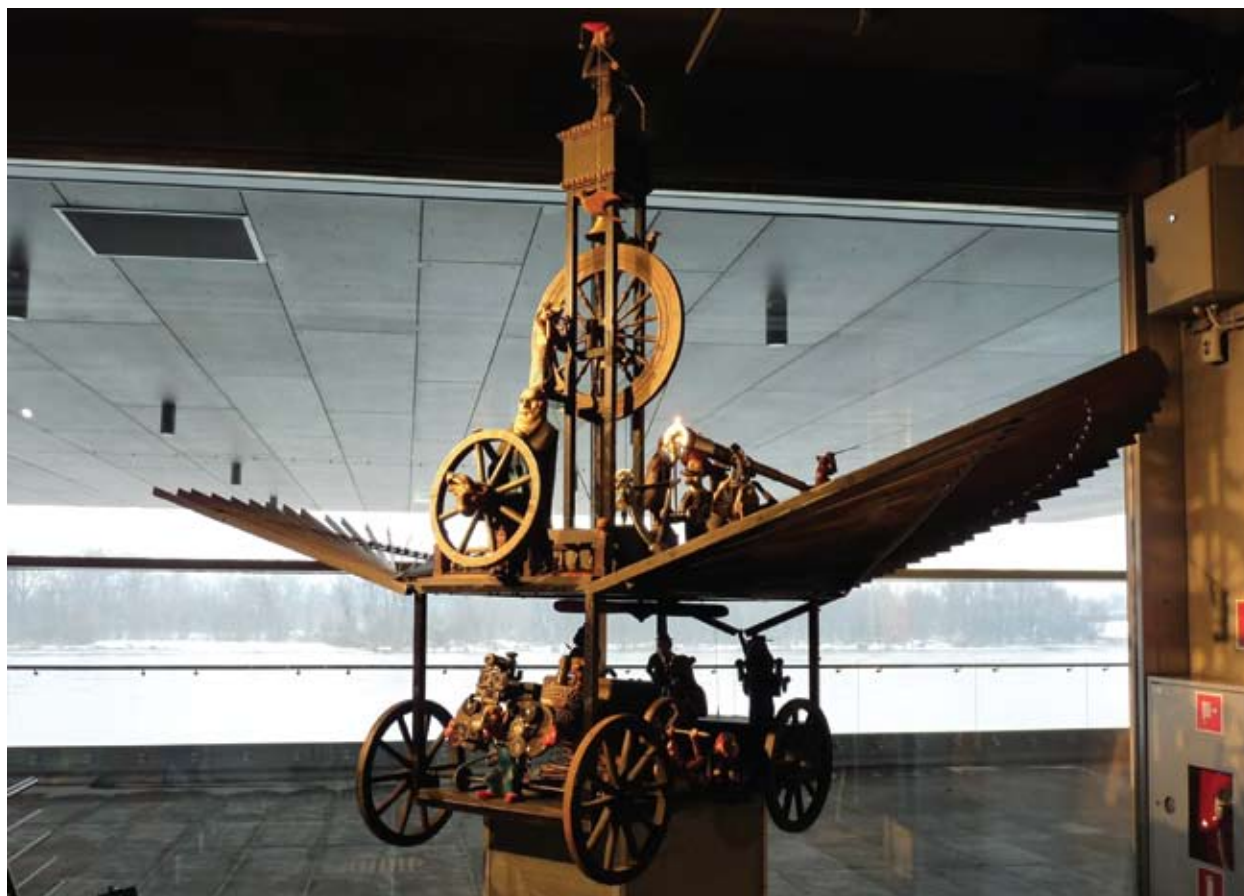

NADWIŚLAŃSKIE LABORATORIUM SZTUK

Kopernik to jedyne multimedialne centrum nauki w Polsce. I jedno z niewielu miejsc, w którym zaciera się granica między nauką i sztuką.

Anna Brzezińska-Czerska

Czemu postawiliśmy na artystyczne eksponaty? Bo nauka i sztuka są ze sobą nierozzerwalne – mówi Anna Skrzypek z działu artystycznego Centrum Nauki Kopernik. A jej koleżanka, Katarzyna Nowicka, dodaje: *Dużo jest artystów inspirujących się odkryciami nauk ścisłych. Ale wcale nie mniej jest naukowców fascynujących się sztuką.*

Prace obu grup można już oglądać w nadwiślańskim kompleksie, który dzień po dniu odwiedza nawet 2,5 tys. osób. Na razie jest ich tu kilkanaście. Niemal dwa razy tyle pojawi się wraz z planowaną na najbliższe miesiące rozbudową centrum.

Pierwszy z artystycznych eksponatów można oglądać przy wejściu, nieopodal słynnego wahadła Foucaulta. To *Niekończąca się historia* Marka Sułka.

Główną i największą częścią instalacji, złożonej z czterech elementów, jest ogromna kula przypominająca meteoryt.

Z jej wnętrza można wyczytać historię najważniejszych chwil z życia współczesnych ludzi – mówi Nowicka.

W kuli są umieszczone wizjery. Widać przez nie około tysiąca amatorskich fotografii, dokumentujących głównie śluby i narodziny. Pokazną grupę stanowią też zdjęcia z wakacji, rozgrywek sportowych oraz spotkań rodzinnych.

Prace nadsyłałi nam mieszkańcy. Część autorów postanowiła odnieść się do tytułu wystawy z przymrużeniem oka – wspomina Nowicka. *Dostaliśmy od nich kilkadziesiąt fotografii przedstawiających niekończące się pranie i prasowanie –* śmieje się. W drugiej kuli artysta stworzył „bank da-

nach”, czyli odlewów palców i włosów Polaków, z których da się pobrać DNA, a w trzeciej umieścił próbkę powietrza.

W czwartej kuli dostrzec można inspirowaną freskiem Michała Anioła instalację z manekina noworodka dotykane go przez dorosłą dłoń. Całość tworzy kolekcję informacji o ludziach XXI wieku.

Światło i białość

Niekończąca się historia to jedna z nielicznych prac stworzonych przez polskich artystów z myślą o CNK. Obok niej można oglądać *Ćmy* Piotra Jędrzejewskiego, odnoszące się do zjawiska polaryzacji światła. Wystawione są w galerii „Strefa światła”.

Na eksponat składa się pięć dużych ciem umieszczonych nad głowami zwiedzających. Ich skrzydła są zrobione z folii

polaryzacyjnej. Wszystkie zawieszono wokół latarni i poruszają się w zależności od tego, czy światło jest zapalone, czy zgaszone. *Mogą też śledzić nasze ruchy – zdradza Nowicka.*

! to właśnie rodzima część tworzonej tu od 2007 roku Międzynarodowej Kolekcji Sztuki Interaktywnej. Wkrótce dołączy do niej jednak kolejni polscy twórcy.

Gotowa jest praca Ksawerego Kaliskiego *Dotyk*, ilustrująca zagadnienie bliskości między ludźmi.

Szukamy dla niej dobrej przestrzeni – mówi Skrzypek. Początkowo planowaliśmy pokazać ją w galerii „Człowiek i środowisko”, ale okazało się, że jest tam zbyt jasno, by osiągnąć zamierzony przez artystę efekt.

Praca Kaliskiego składa się bowiem z wymagającego zaciemnienia interaktywnego ekranu w formie kuli. Wyświetlana ma być na nim animacja, na „fabułę” której zwiedzający będą mieli bezpośredni wpływ.

W kolejce czeka też Jarosław Kozakiewicz. Jego prace – *Drogę mleczną* i *Model akwaporyny* – będzie można oglądać na zewnątrz w mającym działać od maja Parku Odkrywców.

Ta druga to mający formę rzeźby-fontanny model białka przenoszącego wodę – mówi Nowicka.

Wraz z rozrastaniem się centrum, którego galerie stałe mają już 5,5 tys. m kw. powierzchni, przybędzie też prac zagranicznych artystów. Część z nich „zasili” otwieraną w marcu „Re:generację”. Będzie to szósta galeria Kopernika, po czynnych od listopada ubiegłego roku: „Korzeniach cywilizacji”, „Świecie w ruchu”, „Człowieku i cywilizacji”, „Bzzz” i „Strefie światła”.

KALENDARIUM

CENTRUM NAUKI KOPERNIK

Za nami:

- 2004 – początek prac nad projektem. Powołanie zespołu ds. CNK.
- kwiecień 2006 – podpisanie umowy z pracownią RA-2 Laboratorium Architektury na przygotowanie dokumentacji projektowej i materiałów przetargowych siedziby CNK.
- maj 2006 – przyjęcie przez Radę Ministrów Programu Wieloletniego Ekspozycja Centrum Nauki Kopernik oraz prezentacja pierwszej wystawy „Eksperymentuj!”.
- lipiec 2006 – oficjalna rejestracja instytucji.
- październik 2007 – ogłoszenie przetargu na wykonawcę budynku.
- lipiec 2008 – rozstrzygnięcie przetargu i podpisanie umowy z firmą Warbud SA.
- sierpień 2008 – rozpoczęcie budowy.
- listopad 2010 – Wielki Wybuch, czyli otwarcie modułu A budynku z pięcioma galeriami.

Przed nami:

- styczeń 2010 – otwarcie bistro i sklepiku CNK.
- marzec 2010 – inauguracja działalności szóstej galerii, czyli „Re:generacji”.
- kwiecień 2010 – otwarcie centrum konferencyjnego.
- maj 2010 – inauguracja działalności Parku Odkrywców.
- czerwiec 2010 – otwarcie planetarium oraz trzech laboratoriów.

Interaktywni cudzoziemcy

Artyści spoza Polski już dziś wiodą prym w Koperniku. Czemu?

Sztuka interaktywna ma bardziej ugruntowaną pozycję za granicą. Tam artyści mają z nią większe doświadczenie – tłumaczy Skrzypek.

Wśród twórców z zagranicy jest tu m.in. słynący z tworzenia tzw. kinematów Eduard

Bersudsky wraz z grupą Sharmanka (z ros. ‘katorynka’). Ich pracę *Leonardo II* można oglądać w galerii „Korzenie cywilizacji”.

Instalacja inspirowana rysunkami masywnych latających Leonarda da Vinci co godzinę ożywa na oczach zwiedzających.

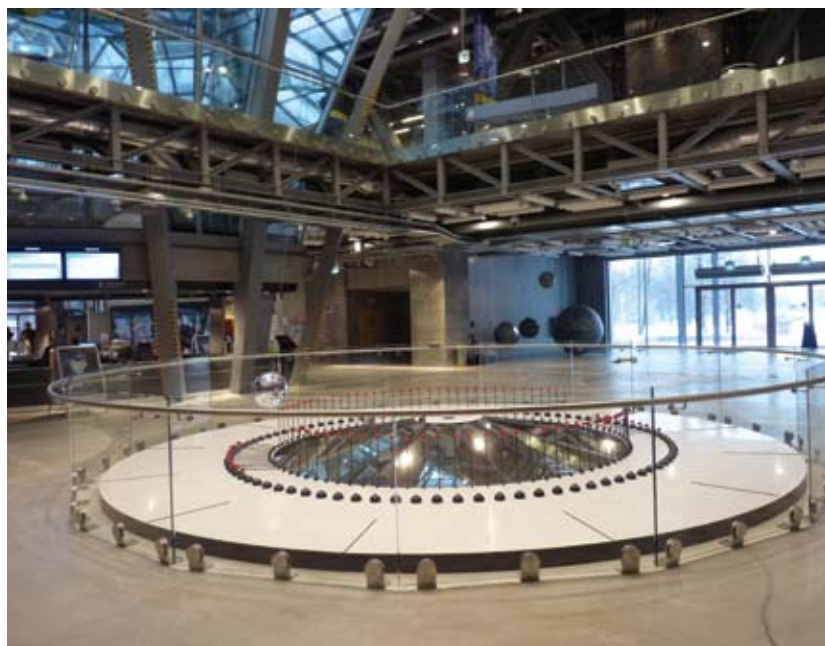
Przez trzy minuty umieszczone na niej elementy zaczynają się poruszać w rytm „Carminy Burany” – mówi Nowicka. Nieruchoma pozostaje tylko jedna część – rzeźba przedstawiająca kobietę z gęsiami.

Mówiąc o sztuce kinetycznej, nie można pominąć polskiej „odstępnej” serii *Icy Bodies*, powstającej od 2000 roku. Jej autorem jest Shawn Lani, twórca interaktywnych rzeźb inspirowanych naturą, lecz wykorzystujących najnowsze odkrycia nauki.

Prace te są prezentowane już w ponad 30 centrach nauki, galeriach i muzeach historii naturalnej na całym świecie. Miejsca są dość różnorodne, bo – jak podkreśla sam Lani – jego sztuka ma inspirować zarówno naukowców, jak i artystów.

Instalacja będąca w posiadaniu Kopernika, podobnie jak te z Science Museum w Londynie czy Technoramy w szwajcarskim Winterthur, wykorzystuje suchy lód.

Jego fragmenty wyrzucane pod wpływem gazu na powierzchnię ciemnobłękitnej taflı wody zaczynają tańczyć – mówi Nowicka i dodaje, że zwiedzający mogą

mieć wpływ na wykonywane przez nie ruchy. Wystarczy, że będą dmuchać w umieszczone nad „planszą” otwory.

Muzyka ciała

Jeszcze mniejszego wysiłku będzie wymagać wejście w interakcję z kinetyczną rzeźbą Bruce'a Shapiro, również eksponowaną w galerii „Świat w ruchu”. *Pipedream V* składa się z niemal stu wiszących, cienkich rurek, układających się w kurtynę. Przewody są wypełnione olejem i powietrzem, którego bąbelki tworzą niesamowite obrazy.

Wystarczy oddalić się od rzeźby, by dostrzec formujące się z tych bąbelków portrety – tłumaczy Nowicka.

Zaszczytu posiadania kinetycznego wizerunku w CNK dostąpili m.in. Elvis Presley, Mona Lisa i Mikołaj Kopernik. Wkrótce do grona zasłużonych będzie mógł dołączyć każdy gość centrum. *Docelowo chcemy, by z pomocą karty umożliwiającej zwiedzanie wszyscy mogli wygenerować swój własny portret* – zapewnia Nowicka.

Zaangażowania widzów wymaga też obcowanie z instrumentem *Freqtric Drums* Tetsuakiego Baby. Japoński artysta, choć zafascynowany nowymi mediami umożliwiającymi kontakt na odległość, docenia wagę bezpośredniego obcowania z ludźmi. Dlatego jego instalacja wymusza dotyk, łącząc użytkowników w „archaiczny” sposób.

Taki rodzaj kontaktu posiada ową dozę intymności, która umyka podczas wirtualnej komunikacji. Przecież pierwotnie jedyną drogą porozumienia był kontakt twarzą w twarz. Wówczas mogliśmy nauczyć się wielu rzeczy o sobie nawzajem, spotykając się, siadając obok siebie i wymieniając się myślami, a nawet nieraz walcząc ze sobą. Formy międzyludzkiej komunikacji, wymagające

kontaktu z cudzym ciałem – dotyku, są w szczególności wieloznaczne i zawierają ogromną dawkę emocji, traconej przez przekaz telefoniczny bądź internetowy – objaśnia Bąba we wstępie do instrukcji *Freqtric Drums*.

Do zabawy instrumentem potrzeba przynajmniej dwóch osób. Jedną ręką muszą trzymać się nawzajem, a drugą – metalowej części specjalnej deseczki. I tak dzięki zdolności ich skóry do przewodzenia energii mogą... generować dźwięki.

Roboty na scenie

Prace artystyczne stanowią niewielki procent zasobów Centrum Nauki Kopernik. W sumie liczy on bowiem aż 360 ekspozycji.

Gdy zostanie otwarta „Re:generacja”, ta liczba wzrośnie o kolejnych 80 sztuk – wylicza Nowicka.

Nie zmienia to jednak faktu, że prace z pogranicza sztuki i nauki są jednymi z ważniejszych obiektów dla instytucji, której celem jest m.in. zbliżenie do siebie miłośników nauk ścisłych i humanistów.

Chcemy, by nasi goście nie skupiali się jedynie na chemii, biologii czy fizyce. Prag-

niemy wpleść w te zagadnienia sztukę, by pokazać, jak bardzo te dziedziny inspirowują się nawzajem – mówi Skrzypek.

Dlatego poza ekspozycjami artystycznymi w nadwiślańskim kompleksie można znaleźć te o sztuce. To przede wszystkim grupa ośmiu prac w galerii „Korzenie cywilizacji”. Dzięki nim można m.in. stworzyć portret przy wykorzystaniu przyrządów optycznych, stosowanych przez artystów renesansowych, lub narysować martwą naturę za pomocą siatki perspektywicznej używanej przez Albrechta Dürera.

Dużą atrakcją jest również otwarty w grudniu ubiegłego roku jedyny na świecie Teatr Robotyczny. Występują w nim maszyny. Na jego deskach wystawiano już m.in. sztukę *O królewiczu Ferrycym i królownie Krystali*, ze scenariuszem opartym na jednej z *Bajek robotów* Stanisława Lema.

Centrum przygotowuje już kolejne przedstawienia. Stara się również pozyskać kolejne ekspozycje. Poza uzupełnianiem kolekcji interaktywnej sztuki w planach ma także nawiązanie stałej współpracy z artystami w ramach programu „Artists In Residence”.

CENTRA NAUKI NA ŚWIECIE

Centra nauki z powodzeniem działają na całym świecie. Pierwowzorem było dla nich powstałe w 1969 roku w San Francisco Exploratorium.

- Città della Scienza – Neapol, Włochy
- Csodák Palotája – Budapeszt, Węgry
- Thinktank – Birmingham, Wielka Brytania
- Techniquet – Cardiff, Wielka Brytania
- Inspire – Norwich, Wielka Brytania
- Glasgow Science Center – Glasgow, Wielka Brytania
- At-Bristol – Bristol, Wielka Brytania
- Exploratorium – San Francisco, Kalifornia, USA
- Discovery Place – Charlotte, Karolina Północna, USA
- National Natural Science Museum – Tajpej, Tajwan
- Universeum – Göteborg, Szwecja
- Technorama – Winterthur, Szwajcaria
- Universum – Brema, Niemcy
- Spectrum – Berlin, Niemcy
- Phaenomena – Flensburg, Niemcy
- Odyssium – Edmonton, Kanada
- Discovery Centre – Halifax, Nowa Szkocja, Kanada
- Nemo Science and Technology Center – Amsterdam, Holandia
- Industrien – Kerkrade, Holandia
- Vulcania – Saint-Ours les Roches, Francja
- Palais de la decouverte – Paryż, Francja
- La Cite des sciences and de l'industrie – Paryż, Francja
- Heureka – Vantaa, Finlandia
- Science Centre AHHAA – Tartu, Estonia
- Experimentarium – Hellerup, Dania
- Technopolis – Mechelen, Belgia
- Questacon – Canberra, Australia